

2024-12-17

Justitiedepartementet
111 52 Stockholm
Sverige

Jens Lidén
072-5553305
jens.liden@tco.se

SOU 2024:55 En översyn av 23 kap. brottsbalken

Ju2024/01907

TCO har beretts tillfälle att yttra sig över SOU 2024:55 En översyn av 23 kap. brottsbalken.

TCO önskar framföra synpunkter på förslagen om frivilligt tillbakaträdande genom anmälan till myndighet och uppgiftsskyldighet för viss personal inom skolväsendet, på hem för vård eller boende, vissa myndigheter och personer i särskild förtroendeställning.

TCO vill uppmärksamma att även Journalistförbundet och Polisförbundet har svarat på remissen.

9 Frivilligt tillbakaträdande från försök, förberedelse och stämpling till brott

9.3 Frivilligt tillbakaträdande genom anmälan till myndighet

Enligt 23 kap. 3 § brottsbalken ska ansvar för försök, förberedelse eller stämpling till brott ej ådömas den som frivilligt, genom att avbryta gärningens utförande eller annorledes, föranlett att brottet ej fullbordats. Ändå att brottet fullbordats må den som tagit olovlig befattning med hjälpmedel ej på den grund dömas till ansvar, om han frivilligt förebyggt den brottsliga användningen av hjälpmedlet.

Utredningen föreslår att det ska införas en ny bestämmelse i 23 kap. brottsbalken som innebär att även den som annars deltar i försök, förberedelse eller stämpling till brott och sedan frivilligt avslöjar det planerade brottet för en myndighet, för lärare eller övrig personal inom skolväsendet eller för elevhälsan, personal på ett hem för vård eller boende, eller för någon annan som innehar en särskild förtroendeställning, i sådan tid att brottets fullbordande till följd av avslöjandet kan förhindras, ska anses ha tillbakaträtt frivilligt och inte dömas för försök, förberedelse eller stämpling till brott (23 kap. 8 § andra stycket brottsbalken i författningsförslaget).

Det huvudsakliga syftet med förslaget är att personer som är involverade i brottsplanering, men som inte har ett sådant inflytande att de själva kan påverka händelseförloppet, ska kunna vända sig till en brottsförebyggande eller annan myndighet, viss typ av annan

offentlig verksamhet eller en person i särskild förtroendeställning och göra ett frivilligt tillbakaträdande genom att avslöja brottsplanerna.

9.4 Sekretessen mellan myndigheter behöver kunna brytas

Utredningen föreslår, som ett komplement till förslaget om frivilligt tillbakaträdande genom anmälan till myndighet, att det ska införas en ny lag om uppgiftsskyldighet för viss personal inom skolväsendet, på hem för vård eller boende, vissa myndigheter och personer i särskild förtroendeställning. Uppgiftsskyldigheten ska innebära en skyldighet att omedelbart föra information om ett avslöjande enligt den föreslagna 23 kap. 8 § andra stycket brottsbalken vidare och anmäla detta till Polismyndigheten. Följande ska omfattas av uppgiftsskyldigheten:

1. andra myndigheter än Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket,
2. huvudmän, rektorer, lärare och övrig personal inom skolväsendet, och elevhälsan,
3. huvudmän och personal på ett hem för vård eller boende, och
4. den som innehar en särskild förtroendeställning, men inte omfattas av reglerna i 36 kap. 5 § fjärde stycket rättegångsbalken.

Det huvudsakliga syftet med den föreslagna uppgiftsskyldigheten är att bryta den huvudregel som gäller enligt 8 kap. 1 och 2 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, och som innebär att en sekretessbelagd uppgift inte får lämnas från en myndighet till en annan eller mellan olika verksamhetsgrenar inom samma myndighet när de är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra. Denna sekretess kan endast brytas om det finns en sekretessbrytande bestämmelse eller undantag från sekretess enligt 10 kap. OSL. Den föreslagna uppgiftsskyldigheten innebär enligt utredningens överväganden en sådan skyldighet som gör den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 28 § OSL tillämplig.

Som TCO förstår förslagen ingår uppgiftsskyldigheten som en del i syftet att personer som är involverade i brottsplanering, och som vill göra ett frivilligt tillbakaträdande, även ska kunna vända sig till någon utanför den brottsbekämpande verksamheten och avslöja brottsplanerna. Det är i första hand den ”myndighetsperson” som avslöjandet görs till som omedelbart ska föra avslöjandet vidare till polisen genom att göra en polisanmälan.

Det har på senare tid tillsatts flera olika utredningar som har lämnat förslag om ökad informationsöverföring i olika syften mellan myndigheter, se bland annat SOU 2024:80, SOU 2024:63 och SOU 2023:69. Ytterligare utredningar pågår och fler förslag väntar. TCO förstår att det finns behov av en särskild ansvarsfrihetsbestämmelse och ställer sig positiv till att även personer utan bestämmande

inflytande i brottsplaneringen ska kunna träda tillbaka frivilligt med ansvarsbefriande verkan. Den föreslagna uppgiftsskyldigheten ger dock, likt andra förslag om ökad informationsöverföring mellan myndigheter med flera, upphov till en rad frågor om bland annat genomförande och tillämpning av nya informationsskyldigheter, de anställdas roll och allmänhetens förtroende för de verksamheter som omfattas.

I det sammanhanget vill TCO påpeka att det är svårt att överblicka alla de förslag som på senare tid har lämnats om ökad informationsöverföring och att det därför kan bli svårt för berörda verksamheter att genomföra förslagen på ett effektivt sätt. Det är av yttersta vikt att det finns tillräckliga resurser för att tillgodose att de som har att tillämpa de nya reglerna blir väl insatta i regelverket, inte bara för att säkerställa effektiviteten och förtroendet för verksamheterna men också för att de anställda inte ska utlämnas till sig själva när det gäller genomförandet och tillämpningen av de föreslagna reglerna. Vad gäller det nu aktuella förslaget är det särskilt angeläget med anledning av det föreslagna omedelbarhetsrekvisitet.

TCO efterfrågar också en analys av vad utredningarna och förslagen sammantaget skulle innebära för de anställda som omfattas av förslagen när det gäller exempelvis de anställdas utsatthet och allmänhetens förtroende för den aktuella verksamheten. Det nu aktuella förslaget om uppgiftsskyldighet innebär att det i flera fall läggs en i princip verksamhetsfrämmande och i högsta grad känslig arbetsuppgift på enskilda arbetstagare. Det saknas överväganden och analyser av dessa aspekter i betänkandet. Sammanfattningsvis är TCO mycket tveksam till att införa uppgiftsskyldigheter likt den föreslagna utan en gedigen analys av förslagets effekter för de verksamheter som omfattas och de anställda som ska tillämpa de nya reglerna.

I linje med synpunkterna ovan efterfrågar TCO tydligare vägledning om vem som omfattas av begreppet ”särskild förtroendeställning” enligt fjärde punkten i den föreslagna bestämmelsen om uppgiftsskyldighet, med beaktande av den inskränkande hänvisningen däri till 36 kap. 5 § fjärde stycket rättegångsbalken. Det är mycket svårt att bedöma vilka personer som omfattas av uppgiftsskyldigheten enbart med ledning av den föreslagna lagtexten och uttalandena i betänkandet.

Therese Svanström
Ordförande

Jens Lidén
Jurist